

Marina. Mayoral.

▼ TAREIXA NAVAZA GONZALEZ

Fotografía: Mónica Couso

MARINA MAYORAL nace en Mondoñedo –o que debe imprimir carácter porque ali naceron Cunqueiro, Leiras Pulpeiro, Noriega Varela–, ese Mondoñedo citado no limiar do Quixote, que tanto lle gusta a Marina, e no que ela foi feliz cos seus pais, avós, tíos, padriño, malia pertencer, como ela di, á xeración da posguerra, nunha España moi pobre e moi triste. Marina, que foi filla única, confesa ter sido unha nena egocéntrica, unha nena rara: lista, sensible, moi alta, 1.73 que hoxe non é moito pero daquela era unha barbaridade, moi delgadaña.

¿Lembra-lo primeiro amor?

Comecei namorarme ós nove anos. Eran amores nunca correspondidos. Unha desgracia.

¿Cómo definiría-lo amor e como ten cambiado o teu concepto del ó longo da vida?

Non intento definilo porque non o entendo. É un sentimento tan misterioso que non acerto nin a definilo nin a entendela.

¿O desamor dáche forza ou déixate aboiada?

Eu necesito certa estabilidade emocional para estar a gusto. Traballo mellor cando estou correspondida, porque unha cousa é amar e outra ser correspondida. Cando ocorre iso atópome nun estado de serenidade e tranquilidade.

Carme Blanco, na súa obra *Literatura Galega de Muller*, di que Marina Mayoral é unha das escritoras da segunda xeración da posguerra que producen a definitiva diversificación dos xéneros e o afonzamento do narrativa. Coas autoras desta promoción conséguese, definitivamente, o estatus de igualdade polo que se refire ó creación

en si, estatus que con anterioridade tan só atinxiron tres ou catro individualidades. Participan no movemento cultural protagonizado pola denominada xeración dos Xogos Minervais e que se aglutina en torno ó suplemento do diario *La Noche*.

¿Como era a relación cos compañeiros/as nese momento?

A Mª Xosé Queizán non cheguei a coñecela. A Xohana Torres si, pero a nosa non foi unha relación fonda. Si tiver amizade con Franco Grande, Méndez Ferrín –escribímolos certo tempo cando el estaba en Madrid e eu en Santiago–, Carlos López Casanova, Xavier Carro... Aquela época foi importante por se-lo comezo de moitas cousas. Descubrímo-lo que era Galicia, ser galegos, a literatura e tamén o amor. Nunca me namorei de ninguén do grupo e agora que lembro nunca dun galego. Teño a seguridade de que no amor hai unha compoñente física moi importante. Ves unha persoa e sobre ese físico imaxinas, comezas a fantasear; pero despois todo iso non se corresponde coa realidade.

recuperando ás escritoras do XIX

¿E como é o físico que te fai soñar?

Gústanme tipo Sean Connery e non obstante me namoro de tipos con aspecto de tuberculosos. Podía namorarme de alguén que me gustase fisicamente, pero está claro que unha cousa é o gusto e outra ben distinta o namoramento.

Marina estivo casada dez anos con Andrés Amorós do que tivo dous fillos: Antonio e Manuel que estudian Dereito e Matemáticas, viven con ela e Marina confesa, con orgullo, que son moi "feministas". Agora está casada cun pintor valenciano.

¿Por que se rompeu unha relación de dez anos?

A ruptura sempre é dolorosa. Ocorre que cando un empeza, moi novo, a evolución é moi diferente. Ó principio, as posturas e reaccións son semellantes. Na actualidade atópome mellor ca nunca.

¿Que pensas das persoas que chegan a morrer de amor, que se suicidan por amor?

Algo moi comprensible. Realmente hai cousas que non entendo e cousas que entendo. Iso de morrer por amor enténdoo perfectamente. A vida pódese converter nun deserto tal, en algo tal falta de sentido que o máis racional e lóxico é desaparecer.

É certo que no nome do amor cométese moitos crimes —«mateina porque era miña», «comigo ou morta», son frases que aseveran o dito—, moitas personalidades femininas son anuladas, moitas mulleres sometidas, no nome do amor, sen coñecer a que poderían ter chegado. ¿Que opinas?

Creo que o amor é máis pleno e máis completo na medida en que os dous son máis libres e máis independentes. Na medida en que se pode separalo amor da dependen-

«... Iso de morrer por amor enténdoo perfectamente.»

cia económica, da dominación... o amor é máis perfecto. Iso non quere dicir que non comprenda ese outro tipo de relacións case de escravitude. O amor pode ser unha paixón terrible que che impide facer nada na vida.

¿Poderías vivir sen amor de parella?

Non. A vida pareceríame moi dura.

¿Que pensas dos ciumes?

Parécenme inseparables do amor. Non sei se haberá algún espírito xeneroso que sexa capaz de separar ciumes de amor, pero o afán de posesión é caseconsustancial cos seres humanos. Non me refiro a celos patolóxicos tipo Otelo; pero a min non me gusta pensar no home que eu quero nos brazos doutra muller. É unha cousa que me repele fisicamente. Prodúcceme unha sensa-

"**H**ai moitos grupos de presión, entón a xente que podería ser un bó crítico moitas veces non o é porque quere contemporizar,..."

ción de desagrado, aínda que racionalmente pense que non ten importancia botar unha cana ó aire, ter unha aventura, mesmo para min,...

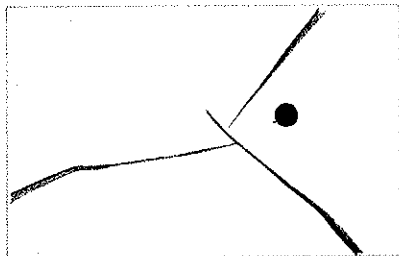
¿Poderías amar a dous homes á vez?

Non. Sería moi fatigoso. Supoño que son agarimos diferentes. Se tes unha relación

longa cunha persoa xa se vai creando un hábito, algo máis parecido á amizade có amor paixonal, có desexo, e claro, podes ter apetencias doutro home ou muller. Entran en competencia dous sentimentos distintos: o agarimo e mailo desexo.

O RELOXIO da torre

Marina Mayoral

galaxia-narrativa

Marina é profesora de *Literatura Española* na Universidade Complutense de Madrid, desde os anos setenta. Compaxina a docencia coa crítica literaria e maila literatura e as súas colaboracións en prensa. Publica os xoves no xornal *La Voz de Galicia*. Destacan os seus traballos sobre Rosalía de Castro e Emilia Pardo Bazán. A súa tese de doutaramento fixoa, no ano 74, dirixida por Rafael Lapesa, "La poesía de Rosalía de Castro", un estudio xa imprescindible dentro da bibliografía rasaliana.

¿O ensino impideche crear máis?

Estou bastante decepcionada, como case todo o mundo, da docencia. Estamos pasando un momento moi malo porque hai un desinterese, por parte dos estudantes, polos ideais culturais que son os que nos moveron sempre. Só están preocupados polos apuntamentos, aínda que sempre hai alguén que se interesa pola literatura e rematas falando para un grupiño, pero en xeral, só están preocupados por aprobar, por acabar canto antes, polo garavanzo, por ter un BMW. Non teñen amor á Universidade. Nós eramos máis utópicos, máis críticos co Poder. A pesar do panorama, a Universidade non me impide crear.

¿Non cres que faltan bos críticos?

Hai moitos grupos de presión, entón a xente que podería ser un bó crítico moitas veces non o é porque quere contemporizar, quedar ben e non se atreve a meterse con alguén que sabe que lle pode pechar certas portas. Non se fai realmente unha crítica de verdade. Faise unha crítica, ou ben de apoio para promocionar determinados escritores, ou ben pola contra faise unha crítica de silencio para non falar de alguén que te molesta. Hai persoas moi intelixentes, moi ben preparadas, pero falta o crítico independente. A miña especialidade é o século XIX, e polo tanto, non falo de escritores contemporáneos. Comprobei que era moi desagradable porque ninguén escoita o que lle dis de boa vontade e todo o mundo entende que estás a atacalo. Só que ren que os adules.

¿Algunhas críticas chegaron a ferirte?

Houbo cousas duras. Antipatía, xentreira persoal que pouco tiña que ver coa miña obra. Caer niso é terrible. Persoas que me consta non leron os meus libros, fixeron críticas despectivas: "temática feminista", "cousas de mulleres", e sempre con desprezo.

Marina Mayoral publica o seu primeiro artigo no xornal *El Progreso* de Lugo, dedicado a Concha Espina. No ano 85 publica a novela *Contra muerte e amor* que será traducida, ó galego, por Anxo Tarrío Varela en colaboración con Blanca Roig Rechou. No sucesivo publicará, en galego, dúas novelas curtas: *Unho árbore, un adeus* e *O relaxio da torre* na 1988.

Anxo Tarrío, na revista *Insula*, escribiu que a voz narradora de Marina foi tomando, pouco a pouco, un selo propio, inconfundible, que seguramente teríamos que definir cos trazos de fluidez, naturalidade, audibi-

lidade e un certo obxectivismo, ou mesmo frialdade analítico, que a miúdo evitan a caída no patético ou non sentimentalismo, a pesar de afrontar, con gran frecuencia, temas e perspectivas temporais que se prestarían a iso.

Mª Victoria Moreno di de *Unha arbre, un adeus*, que é unha das novelas máis fermosas que se teñen escrito en lingua galega. Unha novela breve, intensa como un poema, perfecta no seu ritmo. Sabe a pouco este soliloquio dunha muller ferida pola vida.

Camino Noia atopa no *Reloxio da tarde* os elementos caracterizadores da chamada narrativa feminina: o retorno ás vivencias da infancia e da xuventude, xunto a un desexo de autoanálise que axude a descubri-la propia identidade. É unha boa radiografía dunha parte da historia social da condición feminina.

¿Como ves o panorama da literatura feminina?

Está moi ben. Avanzamos moito e ademais as mulleres estamos facendo cousas máis interesantes cós homes. Estamos descubrindo cousas. Sen ser xente deslumbrante hai, en moitos sitios, mulleres escribindo sobre as relacións nai-filla, unha relación moi íntima, moi entrañable –que un home non pode entender–. Antes as mulleres, cando temos falado diso, faciamolo dunha maneira moi tópica e condicionada polo que os homes pensaban que tiñan que ser as relacións nai-filla. Amy Tan, americana de orixe oriental, ten un *best-seller* baseado no odio que hai entre nai-filla. Anna Waltraud autora de *Entre mujeres* trata do mesmo. Relacións dun amor extramado e dun odio feroz. Era unha relación que faltaba por explorar; aspectos da visión do mundo feminino que agora están aparecendo.

Ti tratas moito o tema da relación entre mulleres. ¿Como ves esas relacións?

En efecto, ese é un tema que trato moito na miña literatura, porque me parece fascinante e porque ademais foi sempre moi mal interpretado (ó longo da historia sempre fomos consideradas coma insolidarias, inimigas). Os homes pensaban: dúas mulleres son amigas ata que aparece un home, entón se casan ou pelexan por el e a amizade acaba. Ou son lesbianas e por iso se levan tan ben. E non é certo. Hai unha relación distinta. A un home cústalle agarimar a outro home. Unha muller tende a amosar, o seu agarimo por outra muller, e pode facelo sen que desperte críticas na

sociedade. Hai cousas que te unen ás mulleres mesmo sendo de estratos diferentes. Iso os homes fixérono: a súa amizade estaba por riba das dificultades. Aínda non está moi feito polas mulleres.

¿Como ve-la situación da muller hoxe?

Avanzamos pouco. Segue a haber discriminación social. Os postos de traballo, máis elevados, sempre están en mans dos homes. A muller ocúpase máis do fogar e dos fillos có home, o que supón unha sobrecarga para a muller. Mentres non se consiga esa igualdade absoluta no traballo, e que o home compartira as obrigas e as tarefas do fogar, non haberá igualdade.

¿Que tipo de mulleres te emocionan, te conmoven?

Hai un tipo de muller que sempre me emocionou e me rebela e é a muller intelixente

“
A un home cústalle agarimar a outro home. Unha muller tende a amosar, o seu agarimo por outra muller...”

"G
alicia é
como o parente pobre.
Iso é bastante
molesto."

á que non se lle dan oportunidades. Ese tipo de muller que cunha instrucción —e se todo fora xusto— tería que estar nun posto importante e sen embargo está reducida a ser ana de casa.

¿Como ve-la imaxe da muller nos medios de comunicación?

Paréceme terrible a imaxe que dá a TV, o mesmo cá publicidade. Xa podemos dar conferencias por todo o mundo que contra a forza da TV non hai nada que facer.

O aborto segue a ser conflictivo e tema "Tabú". ¿Como ves esta historia?

Paréceme inconcebible que a estas alturas do segundo milenio unha muller non poida decidir por si mesma se quere ou non ter un fillo. Iso é estar na época da escravitude. As xeracións futuras avergonzaranse desta situación da muller.

¿Por que ese medo á autonomía da muller?

A xente ten medo a que as cousas se "descolloquen", a perder privilexios. Non deixa de ser unha cuestión de poder.

¿Como se ve Galicia desde Madrid?

Ben, porque a vexo cos ollos da nostalgia, pero supoño que se estivera aquí estaría tamén pelexándome coa xente, porque penso que o noso peor defecto é que somos poucos e mal levados. Tiñamos que ter un maior concepto de cooperación e non o hai.

¿Que supuxo para tí o coñecemento de Ramón Piñeiro e a súa amizade?

Descubri-lo que significaba ser galego, porque para min era unha cuestión puramente sentimental: a terra. Despois de Piñeiro supuxo o valor cultural e da tradición galega, a necesidade de manter uns valores e unha lingua. Piñeiro foi fundamental. A idea de País, de idioma —non vinculado a un só partido político— débolla a el. En realidade esa idea de País universal aberto a todo.

¿Pasou algunha vez pola túa mente o vir traballar a Galicia?

Vir dar un curso de doutoramento, por exemplo, faime ilusión. Sempre acepto cando me invitan a dar unha charla. Podo non ir a outros sitios, pero a Galicia veño sempre.

Na actualidade ¿que temas galegos che doen máis?

O afastamento, a impresión de que bascos e cataláns teñen máis forza. Galicia é como o parente pobre. Iso é bastante molesto.

Marina está en posesión de numerosos premios. Só salientar estes: no 79, Premio Ámbito Literario por *Cándida outra vez*, no 80 Premio Novelas y Cuentos por *Al otro lado*, no 89 Premio Losada Diéguez por *Chamábase Luis*, no 82 Premio Hucha de Oro por *Ensayo de comedia*.

Marina, especialista no século XIX, nas románticas, sente noxo polo descoñecemento, por porte da historia e do mundo literario, de tantas e tontas escritoras das que ninguén se acorda. Ela está niso: en poñelas cousas no seu sitio. Todo podémolo agordor desta muller de espírito forte, serena, melancólica, de exquisita sensibilidade, de intelixencia clara e firme e dun tesón a proba de tódolos contratemplos e amarguros. Marina non quere estar "reprimida" coma as súas admiradas escritoras do dezanove e segue no traballo diario da conquista da liberdade de expresión. ■